

УДК 616.895.4-092:612.017.1.018

Г. М. Зильберблат, М. О. Соколова, О. О. Калачевич, Л. П. Моїсеєнко
**ДОСЛІДЖЕННЯ ПОВЕДІНКИ МОЛОДІ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
 ЩОДО ВЖИВАННЯ ПСИХОАКТИВНИХ РЕЧОВИН**

Г. М. Зильберблат, М. О. Соколова, О. А. Калачевич, Л. П. Моїсеєнко
 Исследования поведения молодежи Киевской области в связи с употреблением
 психоактивных веществ

Gennadiy Zilberblat, Maria Sokolova, Olena Kalachevich, Lyudmila Moiseenko
**Researches of the youth behaviour of the Kyiv region in connection with psychoactive substances
 consumption**

В статті відображені основні паттерни вживання психоактивних речовин дітьми, підлітками та молоддю у Київській області. Проведений порівняльний аналіз між даними, отриманими з джерел державної статистики, та результатами анонімного анкетування підлітків та молоді, проведеного силами співробітників Медичного об'єднання та районними наркологами.

Ключові слова: алкоголь, наркотичні речовини, тютюнопаління, здорова поведінка, підлітки, молодь

В статье отражены основные паттерны употребления психоактивных веществ детьми, подростками и молодежью в Киевской области. Проведен сравнительный анализ между данными, полученными из источников государственной статистики, и результатами анкетирования подростков и молодежи, проведенного силами сотрудников Медицинского объединения и районными наркологами.

Ключевые слова: алкоголь, наркотические вещества, курение, здоровая поведение, подростки, молодежь

The article presents the main patterns of the use of psychoactive substances by children, adolescents and youth in the Kyiv region. A comparative analysis is complained between data obtained from sources of state statistics, based and the results of a survey of adolescents and young people conducted by the staff of a medical Association and district narcologists.

Key words: alcohol, narcotic substances, smoking, healthy behaviors, adolescents, youth

Проблема вживання психоактивних речовин підлітками є дуже гострою в сучасній Україні. На думку авторів, в центрі уваги керівництва держави має бути формування адекватної алкогольної та наркотичної політики, розвиток науково обґрунтованих протиалкогольних та протинаркотичних програм для учнівської та студентської молоді та оцінювання ефективності заходів з проведення профілактичної роботи, організації роботи з підлітками груп ризику та їхнім найближчим оточенням, роботу із сім'ями з дітьми, які опинилися в складних життєвих обставинах, навчання підлітків та молоді відповідальному ставленню до власного здоров'я.

Мета статті полягає в аналізі даних, отриманих з власних джерел, та зіставленні їх з показниками державної статистичної звітності. Досліджувані результати дають змогу оцінити масштаби вживання психоактивних речовин (ПАР) молоддю у Київській області для подальшого розроблення, з урахуванням передового світового досвіду, доказової медицини та загальноприйнятих фахових підходів, та впровадження сучасних ефективних профілактичних програм на усіх рівнях.

З 2002 року Комунальним закладом Київської обласної ради «Обласне психіатрично-наркологічне медичне об'єднання» запроваджене анонімне опитування учнів загальноосвітніх шкіл, середніх професійно-технічних училищ та коледжів на предмет вживання психоактивних речовин. Загалом, з 2002 по 2017 рр. опитано понад 185 тисяч учнів, найбільша кількість опитаних нараховувалась у 2005 та 2008 рр. (18 350 та 18 302 особи відповідно) (рисунк).

2017 року цільовою групою дослідження були учні шкіл та студенти перших курсів віком 13—17 років. Опитування проводили в усіх районах Київської області в середніх та середніх спеціальних навчальних закладах. Вибірка дослідження за звітний рік склала 9 182 особи, з них 49 % хлопців та 51 % дівчат. Аналіз отриманих даних здійснювали за віком, статтю, типом навчального закладу та за типом населеного пункту.

© Зильберблат Г. М., Соколова М. О., Калачевич О. О., Моїсеєнко Л. П., 2018

Опитувані анонімно заповнювали анкету, в якій містилась низка питань, що стосуються досвіду вживання ПАР.

За отриманими даними, 76 % опитаних обох статей (7 253 особи) ствердно відповіли на запитання «Чи вживали ви психоактивні речовини протягом життя», з них 6 978 осіб (78,9 %) хлопців та дівчат ствердно відповіли на запитання «Чи вживали ви алкоголь принаймні один раз в житті», щодо тютюну — 4 958 осіб (54 %), щодо наркотичних речовин — 367 осіб (4 %).

Серед інших результатів встановлено більшу частку хлопців, які робили спроби вживати тютюн (61 % опитаних хлопців проти 44 % опитаних дівчат), та будь-які наркотичні речовини (15 % хлопців та 8 % дівчат).

Мешканці міст мають більший «досвід» вживання психоактивних речовин. Зокрема, мешканців міст, які спробували принаймні раз у житті наркотичні речовини, в 5 разів більше, ніж сільських жителів. Частка осіб, які вживали алкоголь принаймні раз в житті, майже однакова серед мешканців міст та сіл Київської області.

За нашими спостереженнями, щороку спостерігається незначне зменшення кількості підлітків, які вживають тютюн, алкоголь та наркотичні речовини.

Ще однією проблемою є те, що реальна ситуація щодо вживання дітьми, підлітками та молоддю ПАР як в Україні, так і в Київській області — невідома.

Дані наявного наркологічного диспансерно-динамічного нагляду не відображають стан надання допомоги особам з наркотичними проблемами (зокрема й дітям) в країні та стан наркотичних проблем загалом.

Зокрема, в Україні, за даними офіційної статистики [1], на 01.01.2017 року з 760 осіб віком від 0 до 17 років вживають ПАР (у Київській області — 120).

З урахуванням коефіцієнтів вірогідності (8) для осіб, що страждають на психічні та поведінкові розлади внаслідок вживання алкоголю, це складає 200 дітей, а для наркозалежних (10) — 37 380 осіб.

Вживання психоактивних речовин особами віком 0—17 років на 01.01.2017 р. [1]

	Україна		Київська область	
	абс.	% до відповідного населення	абс.	% до відповідного населення
Гостра інтоксикація та розлади психіки та поведінки через вживання алкоголю	1218	0,025	108	0,03
Вживання опіоїдів, канабіноїдів, та інших ПАР	343	0,004	12	0,004
Вживання седативних та снодійних речовин	51	0,001	0	0
Гостра інтоксикація через вживання токсичних речовин (включаючи тютюн)	2126	0,028	0	0
Гостра інтоксикація та розлади психіки через вживання усіх ПАР	3738	0,049	120	0,04
Синдром залежності від алкоголю	2	0	0	0
Розлади психіки та поведінки через вживання токсичних речовин	1	0	0	0
Розлади психіки та поведінки через вживання наркотичних речовин	19	0	0	0
УСЬОГО	3760	0,049	120	0,04

На думку деяких авторів [3], які посилаються на дані Всесвітньої організації охорони здоров'я, коефіцієнт вірогідності з часом трансформувалася з різних причин, однією з яких є зменшення виявлення наркозалежних та надзвичайно низьке звернення за медичною допомогою такого контингенту дітей, та в сучасних умовах становить 50, тобто реальна кількість неповнолітніх споживачів наркотичних речовин — значно більша [3].

Медичну допомогу дітям з алкогольними та наркотичними проблемами надає наркологічна служба Київської області першочергово, безвідмовно та безкоштовно. Здебільшого діти звертаються до лікувального закладу разом з родичами. Психологи та соціальні працівники наркологічної служби надають пацієнтам рекомендації та формують мотивацію та аргументацію для подальшого лікування та реабілітації, проводять навчання навичкам безпечної поведінки. Неодмінною умовою для досягнення потрібних результатів лікування є психосоціальна реабілітація дітей у спеціалізованих дитячих реабілітаційних центрах. Якщо медична складова забезпечена наркологічною службою повною мірою, то подальша соціально-психологічна реабілітація неповнолітніх осіб у державі практично відсутня.

На нашу думку, є вкрай необхідним формувати у підлітків та молоді відповідальне ставлення до здоров'я, руйнувати поведінкові стереотипи щодо куріння, вживання алкогольних напоїв, формувати негативне ставлення щодо вживання наркотичних речовин, пропагувати здоровий спосіб життя, віддаючи перевагу інтерактивним формам та методам інформування та навчання — тренінгам, які успішно увійшли в сучасну практику.

Державні органи, громадські організації, місцеві спільноти мають забезпечити створення умов для організації змістовного дозвілля молоді, сприяти забороні куріння та вживання алкоголю в громадських місцях, обмеженню часу продажу алкоголю, посиленню відповідальності за продаж тютюнових та алкогольних виробів неповнолітнім, забороні реклами відповідних торгових марок; збереженню психічного здоров'я, зокрема в складних життєвих обставинах; попередженню виникнення ризикової поведінки та зменшення впливу

її наслідків; профілактиці інфекцій, що передаються статевим шляхом, зокрема ВІЛ/СНІД; збереженню репродуктивного здоров'я та підготовці до усвідомленого батьківства, створенню умов для виховання у кожного почуття відповідальності за власний стан здоров'я та формування потреб стосовно вибору здорового способу життя.

Список літератури

1. <http://medstat.gov.ua/> — ДЗ «Центр медичної статистики МОЗ України»
2. Епідеміологічна ситуація, що склалася внаслідок розповсюдження залежності від психоактивних речовин в Україні / П. В. Волошин, О. І. Мінко, І. В. Лінський [та ін.]. URL : <http://www.psychiatry.ua/articles/paper058.htm>
3. Чугунов В. В., Пірогов І. Ф. Сучасні уявлення про диференційну діагностику шизофреноподібного розладу внаслідок уживання психоактивних речовин // Запорозький медичний журнал, 2014. № 4. С. 77—81.

Надійшла до редакції 23.05.2018 р.

ЗИЛЬБЕРБЛАТ Геннадій Михайлович, Генеральний директор Комунального закладу Київської обласної ради «Обласне психіатрично-наркологічне медичне об'єднання» (КЗ КОР «ОПНМО»), Київська область, Васильківський район, смт. Глеваха, Україна; e-mail: g.zilberblat@rambler.ru

ТИМЕН Маргарита Єлизарівна, завідувачка відділення первинного психотичного епізоду № 2 КЗ КОР «ОПНМО», смт. Глеваха, Україна; e-mail: timen.m@yandex.ua

РИБАК Юлія Янівна, завідувачка відділення невротів № 5 КЗ КОР «ОПНМО», смт. Глеваха, Україна

СОКОЛОВА Марія Олександрівна, лікар-статистик організаційно-методичного консультативного відділу КЗ КОР «ОПНМО», смт. Глеваха, Україна; e-mail: glevakha@gmail.com

ZILBERBLAT Gennadii, General Director of Communal Institution of Kyiv regional council "Regional psychiatric and narcological medical Association", Kyiv region, Vasylkivskiyi district, Hlevakha, Ukraine; e-mail: g.zilberblat@rambler.ru

ТИМЕН Marharyta, Head of the Department of the primary psychotic episode No. 2*; e-mail: timen.m@yandex.ua

RYBAK Yuliia, Head of the Department of Neuroses No. 5*
SOKOLOVA Mariia, Medical Statistician of organizational and methodical and consultative Department*; e-mail: glevakha@gmail.com

* of Communal Institution of Kyiv regional council "Regional psychiatric and narcological medical Association", Hlevakha, Ukraine